

*In memoriam***Mag. Mladen Tancer (1930–2023)**

Sredi letošnje pomladi (23. aprila) je preminil mag. Mladen Tancer, znan slovenski pedagog, upokojeni pedagoški delavec Pedagoške akademije in njene naslednice Pedagoške fakultete Univerze v Mariboru. Svojo življenjsko pot je sklenil v triindevetdesetem letu.

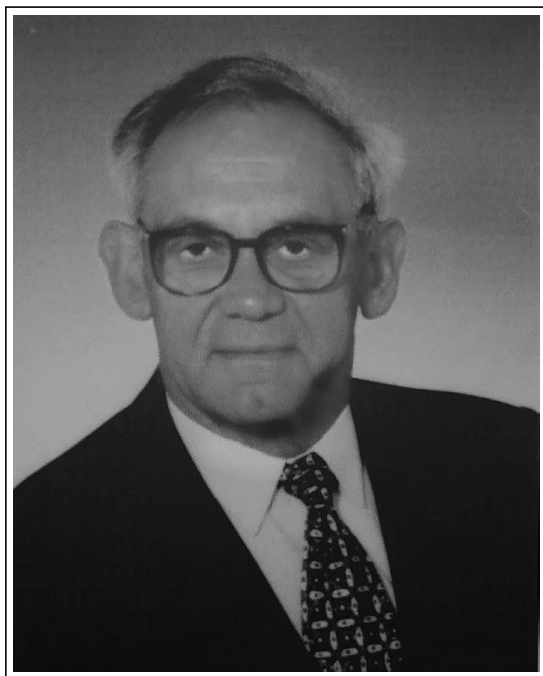
Luč življenja je zagledal 27. novembra 1930 v Mariboru. Otroštvo je preživel pri dobrih ljudeh v Jarenini in drugje. Čeprav je živel pri dobrih ljudeh, ni doživel tiste prvinske starševske ljubezni, kakršno doživljajo otroci, ki živijo pri svojih starših. Že kot otrok je doživljal in spoznaval zahtevne strani življenja, v katerih se otroci morajo boriti za svoj prostor pod soncem. V zgodnjem otroštvu je spoznal, da se človek mora boriti za svojo srečo in jo tudi sam ustvarjati z delom. To je v Mladenu pustilo močne sledi, ki so se kazale v njegovih delavnosti, redoljubnosti, doslednosti in odnosu do soljudi.

V osnovni šoli je bil zelo uspešen učenec in si je želel nadaljnjega šolanja. Uspešno je opravil sprejemni izpit in se vpisal na klasično gimnazijo, da bi po gimnaziji študiral pravo. Te želje ni mogel uresničiti, ker za šolanje na gimnaziji ni bilo štipendij, brez te pa šolanja ne bi mogel nadaljevati. Zato je šolanje nadaljeval na učiteljišču. Med šolanjem na Učiteljišču v Mariboru je zavestno oblikoval svojo življenjsko usmeritev. Na to so močno vplivali nekateri profesorji, takratni izjemni pedagogi, ki so sooblikovali tradicijo napredne pedagoške misli in prakse v predvojnem obdobju in jo povezovali s pedagoško mislijo in prakso v povojnem obdobju. Ti Tancerjevi vzorniki so poleg posredovanja kakovostnega teoretičnega znanja na dijakke vplivali s svojim pristnim pedagoškim humanizmom in optimizmom, s pedagoškim erosom, s predanostjo pedagoškemu delu in s poklicno etiko. To je vplivalo na mladega Tancerja, ki je vedno bolj zavestno oblikoval svojo hojo za človekom in k človeku ter to razvil v svojo bistveno osebnostno lastnost in vodilo svojega življenja ter vsega delovanja.

Po nekaj letih dela v osnovni šoli je končal študij psihologije in pedagogike na FF Univerze v Ljubljani. Na isti fakulteti ja končal tudi znanstveni magistrski študij pedagogike in pridobil znanstveni naslov magister pedagogike.

Po tem, kakšen pedagog je bil Mladen, sklepam, da se je odločil za pravo pot – za področje, kjer je bil ustvarjalen, delovno uspešen, je našel sebe in se s svojo dejavnostjo na izbranem področju tudi uresničil.

Mladen je praktično pedagoško pot in neposredne korake hoje za človekom začel na osnovni šoli v Šulincih, v vasi na strehi idiličnega Goričkega v Prekmurju. Svojega dela v daljnih Šulincih, kjer se je srečal s klenimi, prijaznimi prekmurskimi ljudmi in se vživel v njihovo skupnost, se je zelo rad spominjal. Tam je spoznal,

*Mag. Mladen Tancer
(hrani dr. Martin Kramar).*

kako pomembno vlogo ima šola v človekovem in družbenem življenju in razvoju. To mu je še bolj okrepilo življenjsko usmerjenost – hojo za človekom, k človeku. Učiteljsko delo je nadaljeval v hospitacijskem razredu na osnovni šoli v Gornji Radgoni. Sočasno je izredno študiral pedagogiko in psihologijo na Filozofski fakulteti v Ljubljani in delal kot učitelj pedagogike na soboškem učiteljišču.

Po uspešno zaključenem študiju (na drugi stopnji) je poučeval pedagogiko in bil ravnatelj učiteljišča v Murski Soboti. Po združitvi učiteljišča in gimnazije je bil ravnatelj združene šole. S posredovanjem svojega bogatega znanja dijakinjam in dijakom in s svojimi odnosi, prepojenimi s pedagoškim erosom, pokončno humano človeško držo in etičnim vrednotami,

je pomembno vplival na oblikovanje več generacij bodočih učiteljic in učiteljev, ki so po končanem učiteljišču delali na šolah v Pomurju in drugod po Sloveniji. Prav tako je pomembno vplival na gimnazijke in gimnazijce, ki so si zgradili solidne osnove in izoblikovali osebne lastnosti za nadaljnji študij. Zato ga mnoge dijakinje in dijaki obeh šol ohranjamo v spoštljivem in lepem spominu.

V svojem »prekmurskem oziroma pomurskem« obdobju je bil tudi predstojnik enote Zavoda za šolstvo Slovenije v Murski Soboti. Svoje delovanje je razširil na šole v Pomurju in s pedagoškim svetovanjem in nadzorom skrbel za kakovostno delovanje šol in veliko prispeval k razvoju kakovosti njihovega vzgojno-izobraževalnega dela. Pedagoško znanje in poglede je širil z mnogimi predavanji pedagoškim delavcem. Poleg tega je več let v nedeljskih opoldanskih oddajah soboškega radia s predavanji nagovarjal poslušalke in poslušalce.

Opravljal je tudi več družbenih funkcij na vzgojno-izobraževalnem področju v Pomurju in drugod po Sloveniji.

Bogato strokovno pedagoško in širše družbeno delovanje v Prekmurju oziroma Pomurju je zaključil leta 1971, ko je začel delati na Pedagoški akademiji v Mariboru.

Na PA Maribor in njeni naslednici pedagoški fakulteti je z izvajanjem predmetov pedagogika, didaktika, pedagogika prostovoljnih dejavnosti, metodika spoznavanja narave in družbe, s spremljanjem pedagoške prakse, z mentorstvom pri diplomskih nalogah s svojim znanjem, obogatim s pedagoškimi izkušnjami

in prepojenim z osebnim človeškim duhovnim napojem, s pristnim pedagoškim taktom in kontaktom zopet pomembno vplival na razvoj in oblikovanje poklicne podobe bodočih pedagoških delavcev. S študentkami, študenti, sodelavkami in sodelavci je gojil pristne človeške in sodelovalne delovne odnose, ki so temeljili na njegovi človeški drži, poklicni etiki in etičnih vrednotah. Sodeloval je tudi pri izboljševanju študijskih programov, pri razvoju visokošolskega izobraževanja pedagoških delavcev ter pri razvoju pedagoške akademije v pedagoško fakulteto. Ob pedagoškem in širšem strokovnem delovanju je delal tudi raziskovalno. Zavedal se je, da se pedagoško delo mora prepletati z raziskovalnim in se bogatiti z novimi spoznanji.

Pod vplivom socialne tenkočutnosti in stika z romsko populacijo v neposrednem okolju v času delovanja v Prekmurju ga je pritegnilo raziskovanje vzgoje in izobraževanja romskih otrok. O tem je pisal in poročal na (tudi mednarodnih) strokovnih srečanjih. Rezultat dolgoletnega poglobljenega spremljanja in proučevanja te problematike predstavlja dragocena monografija *Vzgoja in izobraževanje Romov na Slovenskem*, Maribor 1994, v kateri nedvoumno izkazuje sposobnost metodološko korektnega in znanstveno objektivnega raziskovanja.

Interes za šah in naklonjenost njemu sta ga pritegnila k proučevanju vzgojno-izobraževalne vrednosti šaha kot interesne dejavnosti v osnovni šoli in k pisanju številnih člankov o tem.

Interes in želje po podrobnejšem poznavanju so ga spodbujale k proučevanju pedagoških idej, pedagoške misli in vzgojno-izobraževalne dejavnosti prakse, posebej šolstva na Slovenskem, predvsem v severovzhodnem delu. Zgodovina šolstva in biografije posameznih pedagogov in drugih vzgojno-izobraževalnih delavcev je bil Mladenovo posebej priljubljeno področje. Žal je veliko celovitih vsebin s tega področja neobjavljenih ostalo v Mladenovih domačih predalih.

Mladen je s spremljanjem in študijem pedagoške periodike in knjig usvojil že kar enciklopedično poznavanje slovenske pedagoške preteklosti. Napisal je veliko biografskih zapisov o slovenskih pedagogih in bralcem približal njihovo človeško veličino in dragocene prispevke k slovenski pedagoški misli in praksi. Mladenovi zapisi ozaveščajo o pomenu pedagoške strokovnosti, prizadevnosti in zagnanosti, pri tem pa so polni relevantnih podatkov, ki jih lahko drugi raziskovalci pedagoške preteklosti s pridom uporabljamo. Dragocene so npr. bibliografije del pomembnejših pedagogov, ki jih je sestavil. V okvir njegove skrbi za ohranjanje in razširjanje znanja o pedagoški preteklosti sodi tudi pogosto obveščanje javnosti o novih knjižnih izdajah s to tematiko in o dejavnostih ter pomenu Slovenskega šolskega muzeja, ki mu je po svojih močeh vedno pomagal. Sodeloval je pri urejanju Šolske kronike in v njej objavil tudi več svojih prispevkov.

Pisal je temeljito, strokovno natančno in s posebnim človeškim ter profesionalnim čutom. Prispevki, objavljeni v slovenskih in jugoslovanskih pedagoških revijah in zbornikih, so dragoceni prispevki k literaturi o naši pedagoški misli in vzgojno-izobraževalni praksi.

Mladen je pisal zaradi interesa in iz prepričanja, da je znanje, izkušnje in lastne poglede treba posredovati bralcem in jih opozoriti na pozitivne izkušnje, nova spoznanja in na problematiko, ki jo je treba raziskovalno proučevati in iskati izboljšave ali rešitve. Pri tem ga niso vodile zahteve habilitacije v določene nazive ali ambicije po uveljavljanju v znanstvenih krogih. Svoje pisanje in objavljanje je »postavljal« v funkcijo vzgoje in izobraževanja, razsvetljevanja človeka in v funkcijo razvoja vzgojno-izobraževalne dejavnosti. Zato je svoje prispevke objavljali tudi v dnevnem tisku in tako pedagoško problematiko posredoval tudi širši javnosti. Vodila sta ga osebni interes in želja po osvetljevanju konkretnih primerov oziroma pojavov.

Mladen Tancer je pedagoško delo usvojil, ustvarjal in uresničeval kot svoje življenjsko poslanstvo. Gradil ga je na poznavanju in razumevanju razvoja človeka, na veri v človeka, na humanosti, pedagoškem in širšem človeškem optimizmu ter na močni zavesti odgovornosti za svoje pedagoško delovanje na vseh področjih in stopnjah šolanja, kjer je deloval: na osnovni in srednji šoli, pri delu z odraslimi in pri delu s študenti v univerzitetnem izobraževanju. V vsakem človeku je vedno in najprej iskal njegovo človeško stran in si pri pedagoškem delu prizadeval, da je človek to razvil v svoje bistvo.

S svojim življenjem in delom je razvil in uresničil svojo resnično hojo za človekom, k človeku. V vsem svojem bistvu je bil učitelj v najžlahtnejšem pomenu besede. To njegovo bistvo je izviralo iz resnične, iskrene, globoke človečnosti in na njej temeljilo.

Hvaležni smo mu za vse, kar smo doživeli v sodelovanju z njim, za vse, kar je prispeval k izobraževanju in oblikovanju mnogih generacij pedagoških delavcev in v zakladnico naše pedagoške misli in dosežkov prakse.

K zapisu dodajam še nekaj svojih osebnih doživetij in občutenj v odnosih z Mladenom. Srečal sem ga leta 1961 kot dijak učiteljskega v Murski Soboti, kjer je pedagogiko poučeval mlad, resen, uglajeno prijazen profesor Mladen Tancer in je name naredil poseben vtis. Do dijakinj in dijakov je gojil res pristne razumevajoče, človeške odnose.

Po končanem učiteljskem sva se srečevala na strokovnih srečanjih in leta 1976 postala sodelavca na Pedagoški akademiji v Mariboru in vse do Mladenove upokojitve tudi na naslednici akademije Pedagoški fakulteti. Kolegialno, tovariško, uspešno sodelovanje je preraslo v pristno, globoko prijateljstvo, prepleteno s pravimi, iskrenimi človeškimi vezmi. Hodila sva vsak svojo hojo za človekom, drug ob drugem, drug z drugim in mnogi deli najine hoje so se močno prepletali. Ostale so mnoge sledi, ki jih bom ohranil tudi, ko je Mladen svojo hojo prehodil in postal spomin.

Hvala za to več kot šestdeset let dolgo, prijetno, uspešno, ustvarjalno, dragoceno vez, v kateri smo doživeli veliko lepega, pristno človeškega, strokovno dragocenega. Mladen Tancer se je s svojo hojo za človekom trdno zapisal v našo napredno pedagoško misel in prakso.

Martin Kramar

Dr. Alojz Cindrič (1955–2023)

Na knjižni polici v muzejski pisarni se zazrem v knjige dr. Alojza Cindriča, sociologa in zgodovinarja. Izjemna so ta dela kulturne zgodovine Slovencev, tudi pomembne knjige za šolsko, višje- in visokošolsko zgodovino. Pomembne so tudi meni osebno, podaril mi jih je avtor. Še povsem nejeverno, ob vesti, da ga ni več, vzamem eno od njih z lepim, osebnim posvetilom na prvi notranji strani.

Večkrat sva se videla v Slovenskem šolskem muzeju ob različnih dogodkih, ob dnevih, ko smo mu pripravili razno študijsko gradivo, podatke, dokumente. Srečevala sva se na poti pred muzejem, oba namenjena na delo, a sva si vedno vzela čas za pogovor, kdaj pa kdaj tudi ob kavi. Tukaj, v Ljubljani, je bil dolgoletni vodja knjižnice na oddelku za sociologijo Filozofske fakultete, tukaj je uspešno doktoriral, leta 2011 pridobil naziv docent, bil ploden raziskovalec in pisec številnih člankov in knjig.

A najina nit poznanstva se ni začela tkati v Ljubljani, pač pa seže v najino domačo Belo krajino, v najin Črnomelj, v leta med 1979 in 1982. Na Gimnazijo Črnomelj je prihajal ob petkih kot mlad profesor zgodovine in v nekaterih razredih poučeval takratni šolski predmet samoupravljanje s temelji marksizma. Vodil pa je tudi zgodovinski krožek, v katerega sem bila vključena kot nadobudna gimnazijka. Tukaj sem spoznala neko drugo dimenzijo šolskega predmeta zgodovine. Njegov način dela, njegova srčnost in skrb za kulturno dediščino so se prenašali na nas, od njega le kakšnih osem let mlajše dijakinje in dijake. Lahko bi rekla, da je ta njegov vpliv dodal še tisti droben, a morda odločujoči vzgib, da sem se tudi sama odločila za študij zgodovine. Pri krožku nas je spodbudil, da smo pri starih starših in znancih iz okolice zbrali stare predmete, od raznih posod in pripomočkov v gospodinjstvu, starih likalnikov, kolovrata do petrolejk, različnega orodja ... Predmete smo očistili in pripravili razstavo v prostorih gimnazije.

Še bolj nepozaben projekt pa je bila ureditev okolice in označb pri rimskem mitreju na Rožancu pri Črnomlju, ki se ga je lotil z nami, dijaki. Pri tem je sodeloval še prof. geografije Franci Fortun - Funf, njegov dobri prijatelj. Nekajkrat smo se s šolskim kombijem zapeljali na Rožanc, kjer smo mnogi tudi prvič stopili v gozdiček, poimenovan Judovje, v ta magični okrogli prostor, kjer je v kamnito steno vklesan relief boga Mitre pri darovanju bika z drugimi značilnimi elementi mitraizma in z napisom darovalcev. Sodi v konec 2. stoletja, odkrili so ga v sredini 19. stoletja, za kulturni spomenik državnega pomena pa je bil razglašen skoraj 20 let po prizadevanjih našega krožka, leta 1999. Takrat na začetku, na pragu 80. let prejšnjega stoletja, smo pod vodstvom prof. Cindriča (ki smo ga v tistem času bolj poznali pod vzdevkom Jumbo) očistili, pokosili okolico, odstranili veje, ki so segale na spomenik. Iz pridobljenega lesa so fantje naredili klopi, da je vsak obiskovalec lahko posedel, se umiril v čarobnosti ambienta in si ogledal ta izjemen arheološki spomenik.

Cindrič je poskrbel tudi za lične označevalne table ob cesti: na leseni podlagi je bil vžgan napis s podatki. Le nekaj je še manjkalo: opis vsebine na sami lokaciji. Lojze me je kot predsednico zgodovinskega krožka iz Ljubljane poklical na domači telefon s prošnjo, da bi moj oče, ki se je ukvarjal tudi s tovrstnimi lepopisnimi napisi, napisal besedilo na velike pole šeleshamerja. Lojze je besedilo res poslal v pisemcu po pošti, oče pa se je potrudil ter praktično čez noč pripravil te napisne pole, ki smo jih naslednji dan postavili v za to izdelane omarice z lesenimi okvirji. Še leta potem sva z očetom, največkrat ob nabiranju kostanja v tistem gozdu, urejala tudi napisno tablo. Oče je les redno vzdrževal z zaščitno barvo. Zdaj tam stojijo sodobne informacijske napisne table, mitrej pa je v skrbi Zavoda za varstvo kulturne dediščine Novo mesto. Morda je le škoda, da se stari napisi niso ohranili kot dokument časa in prizadevnega delovanja mladega profesorja Cindriča z zgodovinskim krožkom.

Bil je vesel, ko je zvedel, da sem sprejeta za kustosinjo Slovenskega šolskega muzeja, in bil je vesel sodelovanja pri pripravi knjige V Črnomlju od nekdaj bili so veseli, pri kateri mi je velikodušno ponudil v objavo razglednice Črnomlja iz svoje bogate zbirke. Sploh pa sva se ob vsakem srečanju pogovarjala tudi o Beli krajini, kjer je imel ob Kolpi urejeno staro počitniško domačijo, kamor je v prostem času pogosto zahajal. V enem od zadnjih pogovorov, malo pred njegovo upokojitvijo, je omenil, da bi si želel, da bi nekoč, ko bova oba imela več časa, skupaj napisala knjigo o Beli krajini ...

Marjetka Balkovec Debevec

Sociologija in zgodovina sta bili sredi 70. let 20. stoletja na Filozofski fakulteti pogosta študijska kombinacija, ki je sčasoma oblikovala 19. septembra 1955 v Kamniku rojenega Belokranjca Lojzeta Cindriča v zgodovinarja – raziskovalca slovenskega izobraženstva.

Šolanje je začel v Črnomlju, nadaljeval na elektrotehniški šoli v Krškem in se nato odločil za študij v Ljubljani. Poučeval je na gimnaziji v Črnomlju in v šolskem letu 1982/83 v Kopru, nakar se je zaposlil kot bibliotekar na Filozofski fakulteti v Ljubljani. Ob svojem delu je proučeval študijske poti slovenskih študentov, posebej tistih iz osrednje Slovenije, ki so študirali na univerzah, zlasti na dunajski. Vnet je bil za raziskovanje življenja slovenskih študentov na Dunaju, čemur se je posvečal z vztrajnim, večletnim študijem arhivskih virov dunajske univerze. To mu je omogočila tudi študijska štipendija dunajskega Avstrijskega inštituta za vzhodno in jugovzhodno Evropo ter naklonjenost dr. Feliksa Bistra, vodje izpostave tega inštituta v Ljubljani, da je postal zavzet raziskovalec dunajskega univerzitetnega arhiva. Zbrano arhivsko gradivo in njegova analiza študentov s Kranjske sta se pokazala v vrsti objav ter magistrskem (1997) in doktorskem delu (2008). Tako je leta 1995 ob arhivski razstavi na Dunaju že predstavil študen-

Dr. Alojz Cindrič ob predstavitvi knjige Študenti s Kranjske na dunajski univerzi 1848-1918, zbornična dvorana Univerze v Ljubljani, 12. 1. 2009 (Foto: Željko Stevanić, Interaktivni Foto portal, d. o. o., Družba za razvoj fotografije, Arhivsko muzejska služba Univerze v Ljubljani).

te s slovenskega narodnostnega ozemlja na dunajski univerzi 1365–1917; tedaj je pisal tudi o študentih iz Radovljice (Radovljiški zbornik) in Kočevja (Kronika) ter pozneje Kamnika (Kamniški zbornik 2014). Na svoje delo in na splošno na raziskovanje zgodovine študentov kot dela evropske kulturne zgodovine je Alojz Cindrič v sodelovanju pri projektu germanistike v Ljubljani in Gradcu opozoril tudi z razstavo, postavljeno junija 2000 v avli ljubljanske filozofske fakultete. Ta je imela naslov Od popotne palice do rektorskega žezla: študenti s slovenskega etničnega prostora na avstrijskih in nemških univerzah. Osrednje Cindričevo besedilo te razstave je v slovenščini in nemščini objavila Šolska kronika (2000, št. 2).

Raziskovalnemu delu v univerzitetnem arhivu na Dunaju je sledilo tudi Cindričevo nadaljevanje podiplomskega študija. Njegovi magistrski nalogi Študenti s Kranjske na dunajski univerzi v predmarčni dobi 1815–1848 je bil 1997 še mentor prof. Vasilij Melik, poznejšemu doktoratu (Struktura študentov s Kranjske na dunajski univerzi 1848–1918) pa že njegov naslednik na oddelku za zgodovino prof. Janez Cvirn. Na Cindričevo raziskovalno delo so vplivali tudi prof. Ferdo Gestrin in profesorja na oddelku za sociologijo, oba povezana tudi z zgodovino, dr. Marjan Britovšek in še posebej dr. Ludvik Čarni, ki se je zavzel za mladega bibliotekarja. Obema profesorjema je sestavil bibliografijo in sodeloval pri nju-

nih spominskih zbornikih. Za jubilejni zbornik socioloških razprav ob 50-letnici oddelka za sociologijo pa je Cindrič kot sociolog in zgodovinar leta 2010 pripravil raziskavo Socialni izvor študentov s Kranjske na dunajski univerzi 1804–1918: prispevek h genezi slovenskega izobraženstva. Tudi Alojz Cindrič je tako povezoval sociologijo in zgodovino, ob tem tudi bibliotekarstvo, saj je bil od leta 1983 na Filozofski fakulteti bibliotekar in do upokojitve 2020 vodja knjižnice oddelka za sociologijo. Tam je, kot so zapisali, "skrbel za neformalno vzgojo študentov, pogosto razmišljal izven okvirjev in oblikoval odlično knjižnico, ki se lahko danes pohvali z zbirko več kot 30.000 enot gradiva z najrazličnejših področij".

Prav tako je Cindrič sodeloval s prispevkom iz svoje raziskovalne teme o študentih pri spominskih zbornikih zgodovinarjev, ki sta ga kot profesorja najbolj oblikovala. Tako je predstavil matrike kot vir za proučevanje slovenskega izobraženstva med letoma 1585 in 1715: Gradec–Dunaj–Siena (Gestrinov zbornik 1999) in pisal o kranjskih doktorjih na dunajski univerzi v predmarčnem obdobju 1815–1848 (Melikov zbornik 2001). To raziskovanje kulturne in intelektualne zgodovine je bilo ob Cindričevem bibliotekarskem delovnem mestu pravzaprav tudi del njegovih predvsem prostočasnih aktivnosti, kar pa je v teku let obrodilo zavirljive uspehe v zbranem arhivskem gradivu, v člankih o študentih pa tudi o arhivskem gradivu, ki mu je bilo osnova za raziskave in monografije. Med obsežnimi monografijami je bila prva z doktorsko temo Študenti s Kranjske na dunajski univerzi 1848–1918 (2009, 590 str.), kjer je predstavljenih 1890 študentov iz osrednje Slovenije, med njimi osem študentk. Naslednje leto je izšla še njegova magistrska tema z obravnavo 564 naših študentov: Študenti s Kranjske na dunajski univerzi v prvi polovici devetnajstega stoletja 1804–1848 (2010, 239 str.). Pogovor o tej njegovi knjigi je 3. decembra 2010 potekal tudi v našem muzeju.

Tudi zatem Alojz Cindrič raziskovalno ni miroval. Ob temi o malo že pozabljenih doktorantih filozofa prof. Franceta Vebra je predstavil tudi tovrstno arhivsko gradivo univerze v Ljubljani po 1919, ki je nastalo pri doktorskem študiju na novi univerzi. To predstavlja leta 2015 izdana Cindričeva knjiga Od imatrikulacije do promocije: doktorandi profesorja Franceta Vebra na Oddelku za filozofijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani v luči arhivskega gradiva 1919–1945. V njej se srečamo s 23 zelo zanimivimi doktoranti. Med njimi je kar nekaj imen, ki so zaznamovala poleg filozofije tudi pedagogiko in sedaj že označujejo zgodovino pedagoške misli: Franjo Čibej, Stanko Gogala in Leon Žlebnik so med njimi. Najbolj nenavaden med Vebrovimi doktoranti pa je v Rusiji rojen Anatolij Ignatjevič von Špakovski, ki je leta 1925 doktoriral v Ljubljani ter se pozneje uveljavil kot profesor sociologije v ZDA. Njegovo z Ljubljano in univerzo povezano študijsko dejavnost je 2016 predstavil Cindrič tudi v knjigi. Ob večji družbeni pozornosti do dela dr. Andreja Gosarja je Cindrič leta 2019 raziskal njegovo študijsko pot na dunajski univerzi 1910/11–1915/16.

Ob stoletnici ustanovitve univerze v Ljubljani pa je Cindrič pripravil na osnovi zbranega gradiva še obsežno delo Ljubljanski izobraženci skozi čas: izo-

braževanje Ljubljancev na dunajski univerzi 1392–1917 (2019, 524 str.) Tam ugotavlja, da je bilo od prvega študenta Martina iz Ljubljane (Martinus de Lawbaco) pa do zadnje študentke, Ljubljanke Elze Soss 1334 takih študentov (med njimi tudi štiri študentke), ki so kot kraj izvora navedli Ljubljano. Med kranjskimi študenti je bilo Ljubljancev tako dobra petina. Cindrič je pozorno spremljal tudi prve naše študentke na dunajski univerzi. Pri analizi je upošteval vse vrste vpisnic in tako zasledil 31 študentk, rojenih na Kranjskem, in drugih dvanajst, rojenih drugje, a vpisane s slovenščino kot maternim jezikom. (Študentke s Kranjske na dunajski univerzi 1897–1918, *Zgodovinski časopis*, 2013, 1–2).

Kakor je bil Lojze Cindrič med študijskimi temami pozoren tudi za vsakdanje in družabno življenje študentov, za njihovo življenjsko stisko in preživetje, tako je ob zavzetem raziskovanju imel veselje tudi za lepote narave in planin, za prijateljsko druženje ter dobrohotno svetovanje in spodbude. Pri raziskovanju naših študentov na Dunaju do konca monarhije je opravil res pomembno delo z arhivskim gradivom o študentih do 1918 v tamkajšnjem univerzitetnem arhivu, kar je predstavil v več knjigah in razpravah, tako s seznamami kot z analitičnim premislekom. Metodologija dela, zvrsti gradiva in raziskovalni primeri bodo še marsikomu v korist pri biografskih študijah in raziskovanju kulturne, posebej intelektualne zgodovine. S primeri doktorantov prof. Vebra je takšno delo nadaljeval tudi s podobnim prikazom arhivskega gradiva nove univerze v Ljubljani. Raziskovalno in študijsko delo, ki ga je v nekaj desetletjih zavzeto opravil dr. Cindrič s samostojnimi študijami o naših študentih na Dunaju, nato še v Ljubljani, je res kar preveč obsežno za enega. In marsikomu bo v korist.

Z univerzo pa je bil Lojze Cindrič simbolično povezan tudi v družinskem življenju. S Filozofsko fakulteto, kjer je služboval, je bilo povezano srečanje s poznejšo ženo Suzano. Njuna hči Helena je na Fakulteti za elektrotehniko dokončala podiplomski študij v začetku leta 2023, tako da se je zgodovinar študentskih in doktorskih poti lahko še ponosno veselil hčerkinega zagovora doktorata. Nič manj ni bil ponosen na svoj študijski in raziskovalni uspeh, na vrsto obsežnih in dragocenih objav, povezanih z zgodovino slovenskih študentov na Dunaju. Lojze je izhajal iz skromnih razmer in vse dosegel z zavzetim delom in vztrajno pridnostjo. Z domačo Belo krajino je ohranjal povezanost vse do zadnjega, do nedelje, 12. marca 2023.

Branko Šuštar

Igor Vodnik (1957–2023)

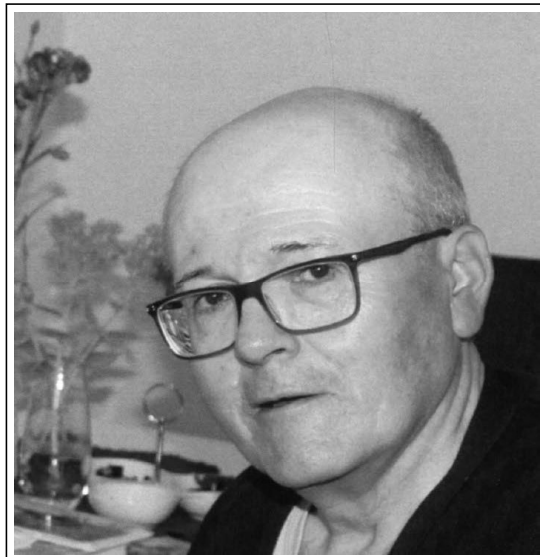
Sredi januarja 2023 nas je dosegla vest, da se je izteklo življenje Igorju Vodniku, mariborskemu profesorju zgodovine in zbiratelju kulturno-zgodovinskega gradiva, povezanega s časom Avstro-Ogrske, posebej s cesarjem Francem Jožefom. Igor Vodnik je bil 17. januarja 1957 rojen Mariborčan, ki je živel v razsežnem meščanskem stanovanju v svoji rojstni hiši na Mladinski 2 s pogledom tudi na Mestni park. Kot se je spominjal, ga je veselje do starin spremljalo že od malega, ko se je kot šestletnik odločil shraniti debelo knjigo o 47. mariborskem regimentu, ki jo je našel v zaboji za premog. Na mladega Igorja, ki je živel z mamom Leo Knap in sorodniki, je v marsičem vplival stari oče Franc Knap (1894–1982), zaveden Slovenec iz Idrije, nekoč natakár v Narodni kavarni v Ljubljani, ki mu je bil vzor poštenja, osebnega ponosa in resnicoljubnosti. Kot je Igor pripovedoval, ga je prav stari oče navdušil tudi za cesarja Franca Jožefa in za čas, ko so te lastnosti še nekaj veljale. Od jeseni 1964 je bil Igor osnovnošolec na bližnji šoli Antona Aškercarja na drugi strani parka. Osnovno šolo, ki je imela tudi svojo ulico – Aškerčevo – je končal v zadnjem letu njenega delovanja, preden se je združila z OŠ bratov Polančičev. Čeprav je živel v soseščini prve gimnazije, je bil od 1972 do 1976 dijak mariborske II. gimnazije na drugem bregu Drave, saj je šola veljala za bolj primerno za učence iz običajnega družbenega okolja. In bolj ljudski je ostal Igor vse življenje. Po maturi 1976 je v Ljubljani študiral zgodovino in sociologijo. Dragocenost študija na oddelku za zgodovino tedaj edine slovenske univerze je bilo tudi povezovanje za zgodovino vnetih ljudi iz različnih slovenskih pokrajin. Igor je v študijsko krajino Ljubljane prinašal živahno štajersko govorico, še bolj pa vznemirljivo vzdušje iz krajev ob Dravi, ki nam ga je z izbranimi zapisi iz mariborskega Večera živahno predstavljal v sliki in besedi. Kot študent je sprva stanoval v zanimivi Tavčarjevi hiši ob Ljublanici, nato v hiši na začetku Šmartinske. V želji, da si po koncu študija čimprej najde zaposlitev v podporo družini, je študiral redno in zavzeto. Diplomsko nalogo je pripravil že aprila 1980 z dobrim znanjem nemščine in poznavanjem časopisja domačega Maribora in jo zagovarjal še v šolskem letu 1979/80. Pri prof. Vasiliju Meliku je obravnaval temo o franco-sko-pruski vojni in o zedinjenju Nemčije v pisanju lista Marburger Zeitung ter kot prvi iz našega letnika diplomiral. Tako si je pridobil naziv prof. zgodovine in sociologije, zato je s kratkega absolventskega izleta na Vis od svojih študijskih kolegov, ki smo bili še vsi sredi študijskih obveznosti, prejel razglednico, ki smo jo naslovili: Prof. Igor Vodnik.

Jeseni 1980 je tako že pričel opravljati delo srednješolskega profesorja zgodovine, kar nam je večini bil cilj študija. Poučevanja na mariborski Srednji trgovski šoli, ki je delovala prav v njegovi Mladinski ulici 14, se je lotil z zavzetostjo mladega profesorja. Prizadeval si je, da bi dal svojim učencem nekaj več kot le golo znanje iz učbenikov, zato je poskušal povezati svoje zanje, veselje in hobije v splošno korist. Zgodovinskim krožkom, obiskom muzejev, predavanjem in ekskurzijam

je leta 1984 sledila še razstavna dejavnost. Ob poučevanju je z zbranim kulturno-zgodovinskim gradivom sodeloval pri 26 zgodovinskih razstavah v več štajerskih krajih. Tako sta npr. leta 1992 z zbiralcem Mihaelom Rokavcem v mariborskem Muzeju narodne osvoboditve pripravila razstavo Maribor skozi čas: na razglednicah in predmetih. S tem muzejem, ki domuje čisto blizu njegove Mladinske ulice, je sodeloval tudi kasneje pri razstavah o praznikih in o okupaciji nekoliko drugače, kot pričuje prijazna zahvala vodstva muzeja junija 1996, da te razstave brez njegovega prijateljskega sodelovanja in neutrudnega zbirateljstva sploh ne bi mogle nastati. Pri temi Okupacija nekoliko drugače je bila predstavljena tudi Igorjeva zbirka malih igračk t. i. zimske pomoči, ki so lahko pomenile otrokom enega od redkih svetlih utrinkov v krutih letih vojne in bombardiranja Maribora, kot je pripovedoval. Svojo razstavno dejavnost od prve z naslovom Patina starega Maribora (1984) do več kot dvajsetih razstav do leta 1995 na Srednji trgovski šoli in v drugih razstaviščih je Igor Vodnik skupaj z odmevi razstav v tisku predstavil leta 1995 v tematski številki Šolske kronike, posvečene prav zbirateljstvu.

Tudi sicer je Igor Vodnik rad sodeloval z muzeji v prepletu zbirateljske dejavnosti, zgodovinskih tem in predstavitev gradiva, ki ga je posredoval tudi za posamezne raziskave. Prijateljem in znancem, ki jih je cenil, je kdaj pripravil kakšno simbolično darilo – historične predmete, npr. kovance, izdane v letu njihovega rojstva, razglednice, povezane z njim. Med tako obdarjenimi je bil tudi Alois Mock, avstrijski zunanji minister v času naše osamosvojitve, ki se je za darilo zahvalil. Vesel je bil tudi uspehov študijskih kolegov in je naši sošolki, ko je izpeljala štiriletni mandat slovenske ministrice za kulturo, iz prijaznosti podaril mapo zbranega gradiva o njenem delovanju.

Za Igorja je bilo značilno povezovanje zanimanja za zgodovino, zbiranja predmetov, razglednic in knjig, povezanih z Avstro-Ogrsko, zlasti cesarjem Francem Jožefom, hkrati pa posredovanje zbranega v razstavne in raziskovalne namene. V tem obdobju je videl in cenil gotovo tudi idealizirano podobo urejenosti upravnega poslovanja, spoštovanje tradicije in veljavo poštenosti. Tako je rad odprl svoje zbirke za projekte, kot npr. leta 2016 za zbornik o cesarju Francu Jožefu, ki ga je uredil dr. Gregor Antoličič. V uvodu v knjigo se je urednik Igorju posebej zahvalil za izredno bogato slikovno prilogo. Številno njegovo ilustrativno

Igor Vodnik
(iz knjige *Alf in Don*, 2019).

Zbirateljska soba Igorja Vodnika (zasebni arhiv).

gradivo je v tej knjigi označeno: Osebni arhiv prof. Igorja Vodnika – OAIV. Podobno je z ilustrativnim gradivom sodeloval še pri knjigah *Leta strahote: Slovenci in prva svetovna vojna*, *Maksimilijan: Cesar po Napoleonovi milosti* in *Karel I., zadnji slovenski cesar*. Igor se je z veseljem spominjal tudi raziskave o dravskih mostovih, ki jo je podprl z gradivom iz svojih zbirk. Njegova velika soba je bila pravi ogledni muzej s predmeti, razstavljenimi po vseh stenah. To je javnost lahko videla 14. marca 2008 na TV Slovenija v pogovorni oddaji *Polnočni klub*, ki jo je vodila Jolanda Kolar Balmazović na temo zbiratelj, ko smo lahko prisluhnili tudi kakšnemu Igorjevemu razmišljanju; vse to je še dostopno tudi na spletu.¹

Po predstavitvi svojega zbirateljstva in bogate razstavne dejavnosti na Srednji trgovski šoli v Mariboru in drugod je Igor Vodnik v reviji Slovenskega šolskega muzeja *Šolska kronika* leta 1996 pisal še o razstavi ob 120-letnici svoje šole, ko so predstavili tudi ustanovitveni dokument trgovske šole v Mariboru iz leta 1876, ki so ga dobili iz Štajerskega deželnega arhiva v Gradcu. V tem času se je na avstrijskem Koroškem udeležil tudi slovensko-avstrijskega bilateralnega seminarja za učitelje zgodovine. Seveda je bilo dragoceno tudi njegovo posredovanje zgodovine dijakom, ki so bili usmerjeni v trgovsko dejavnost. Kot sam navaja v biografskem zapisu, je pri njem končalo srednjo šolo kar štirinajst poznejših

¹ <https://www.rtvsllo.si/rtv365/arhiv/12669020?s=tv>

profesorjev zgodovine, dva magistra in en doktor znanosti. Ob tem je imel Igor Vodnik občutek tudi za osebno stisko mladih in jim naklonjeno pomagal. Kot je marca 2008 povedal o dijakih v svoji značilni, odkriti in hitri pripovedi: "Otroci so me radi imeli, mislim, da me še imajo radi, na svobodnih volitvah bi še dobil. Čeprav rečem, imajo me radi, še rajši pa /imajo/, če odpadem." Predvsem pa je spodbujal raziskovalno dejavnost dijakinj in dijakov trgovske šole, na kateri je poučeval, saj je bil v 23 letih kot šolski koordinator pri projektu Mladi za napredek Maribora mentor za vsaj 56 nalog. Več kot trideset od teh, pripravljenih med letoma 1989 in 2008, je vpisanih v Cobiss, ki tako dokumentira tudi raznovrstnost raziskovalne tematike. Med njimi so tako obravnave zbirateljstva s soške fronte, sveta starin, tem krajevne zgodovine, generala Maistra in umetnika Antona Repiča pa vse do uspešnih dijakov skozi zgodovino Srednje trgovske šole Maribor in življenja v Domu upokoјencev Danice Vogrinc. Teme, s katerimi se je Igor v teku let tudi srečeval.

Posebnost so bila tudi Igorjeva potovanja po domači Štajerski, saj je za poti, največkrat povezane s zbirateljstvom, uporabljal kolo. Tudi ko je bilo treba kaj prepeljati. V sedemnajstih letih kolesarjenja je nabral kar 103.000 km, najdlje se je tako odpravil iz rodne Maribora v Celje in celo do Vranskega. Bil je vnet tudi za priročne mariborske vzpone na razgledno Piramido ter na zvonik mariborske stolnice. Na svojih poteh je Igor srečeval legendarne Mariborčane, kot sta olimpijonec Leon Štukelj ali pa škof Jožef Smej, v vsem zgleden kulturni delavec, pa tudi sam je sodil v kulturnem Mariboru vsaj med znance iz sosednje ulice. Rad je sodeloval z mladimi, kot npr. s študentko Majo Kanop Krevh, ki je pri prof. Janezu Bogataju pripravljala magistrsko nalogo Ljubiteljstvo v etnološki muzeologiji (2006). Ob tem je spoznal, da lahko svojo zbirateljsko vnemo označi tudi za zasvojenost. To mu je dalo misliti, kot je pripovedoval. Odločitev za družinsko življenje z Danico – prihajala je iz številne družine koroškega slikarja Antona Repiča – in njenim sinom Anžetom je že v zrelih letih nekoliko preusmerila tudi Igorjevo zbirateljsko zavzetost v bolj družinske smeri, tudi v naklonjenost domačima kužkoma. Tako je Igor za ženini rojstni dan pripravljala dokumentarno slikanico Alf in Don. Ta v sliki in besedi predstavlja 'sanje gospoda Vodnika' o mariborskih dogodivščinah dveh kužkov, ki niso brez zgodovinskih razsežnosti. A knjiga z ilustracijami Barbare Polc, Igorjevimi kratkimi zgodbami in z dokumentarnimi fotografijami o kužkih je izšla novembra 2019 že v spomin ženi Danici (1963–2019). V šolskem letu 2018/19 Igorja še najdemo med profesorji Srednje trgovske šole, ki je od decembra 2020 poimenovana kot Srednja šola za trženje in dizajn. Ne vem, ali se je sodobna šola zavedala vseh prizadevanj, ki jih je v njen razvoj vgradil tudi tedaj že nekoliko ostareel in moderne tehnologije nevesč profesor. V tem času, ko se je z računalništvom preoblikovalo tudi šolstvo, se je Igor Vodnik tudi iz zdravstvenih razlogov upokojil. Po ženini smrti, selitvi, upokojitvi in boleznih, sladkorna bolezen ga je sicer spremljala skoraj vse življenje, je zadnje mesece preživel v mariborskem domu upokoјencev. Umrli je 9. januarja 2023, malo preden bi dopolnil 66 let.

Igor Vodnik je bil zanimiv sogovornik, poseben, a dobrohoten človek, vreden zaupanja in radi smo ga srečevali v njegovem rojstnem mestu ob Dravi. Bil je dober poznavalec zgodovine Maribora, ki je rad po ulicah rodnega mesta popeljal dijake in druge obiskovalce. Bil je mariborski zgodovinar, ki je vse življenje z veliko vnemo zbiral razglednice, fotografije, knjige in predmete, povezane z nekdanjimi časi, s cesarjem Francem Jožefom pa še posebej. A vse to je z veseljem posredoval za razstave in raziskovanja, saj si je prizadeval povezovati svoje znanje in veselje, da služijo v splošno korist. Ob tem so bili del poslanstva prof. Igorja Vodnika kot učitelja zgodovine poleg vzgoje v ljubezni do slovenske preteklosti tudi spodbujanje raziskovalne dejavnosti srednješolcev, sodelovanje z muzeji in arhivi ter vzgoja za spoštovanje naše kulturne dediščine.

Branko Šuštar